

N. A. MILJUTIN

LENININ ANTAMIA TEHTÄVIÄ SUORITTAMASSA

E lokuussa 1919 minut määrättiin Työasiain kansankomissariaatin kollegion jäseneksi ja Kansankomissaarien Pienen Neuvoston jäseneksi. Sen johdosta minulla oli erinomainen onni tavata Vladimir Iljitšiä joka päivä ja tehdä työtä hänen kanssaan. Olen tallettanut muistiinpanot monista keskusteluista.

Vaikka Vladimir Iljitš moittikin toisinaan lujasti Kansankomissaarien Pientä Neuvostoa, sanoi hän kuitenkin:

— Se on ensimmäinen apulaiseni.

Ja väliin ivaten Kansankomissaarien Neuvoston koneiston työtä lisäsi:

— Se on minun tekemäni korjaus Kansankomissaarien Neuvoston asiain „hoitoon”.

Vladimir Iljitšillä oli verraton kyky päästä selostuksen jonkin pikkun seikan perusteella äkkipikaa selville pohjimmaisesta asiaintilasta. Muistuu mieleen tällainen tapaus.

Neuvostolaisessa hallintakoneistossa tehtiin koko ajan supistuksia, kuten tiedetään. Kansankomissariaatit löysivät kuitenkin alituisesti keinot välttyäkseen noudattamasta henkilökunnan supistamista koskevia päätöksiä. Vladimir Iljitš otti tämän kysymyksen esille Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa. P. I. Popov Statistisesta Keskushallinnosta sai tehtäväkseen tarkastaa, miten henkilökunnan supistaminen on tapahtunut, ja tehdä kaikissa neuvostoläitöksissä työskentelevien ihmisten luettelot ennen supistusta ja sen jälkeen. Popov puolestaan teetti sen työn alaisillaan, ja nämä laativat selostuskirjelmän taulukoineen ja diagrammoineen.

Sen kirjelmän mukaan P. I. Popov tekikin selostuksensa. Siitä kävi ilmi, että oli toimeenpantu tavattoman laaja henkilökunnan supistus. Esimerkiksi kirjeenvaihtajia oli supistettu 50%, tarkastajia 70% ja lentäjät supistettu Maatalouden kansankomissariaatista jopa 100-prosenttisesti.

Kun puhe ehti lentäjiin, Vladimir Iljitš, joka oli kuunnellut selostusta tarkkaavaisesti, keskeytti Popovin:

— Pavel Iljitš, mitä kumman lentäjiä Maatalouden kansankomissariaatissa on ollut?

— Tuhohyönteisten hävittämisessä.

— Mutta mitä he ovat tehneet kansankomissariaatissa? Hyvä, kun olisivat pelloilla, mutta kansankomissariaatissa. Ketä he ovat siellä hävittäneet?

— Niin vain istuivat, siksi heidät supistettiin.

— Huvittavaa, entä kuinka monta heitä oli?

— Sanon heti.

Popov ryhtyi penkomaan kansioistaan yksityistietoja.

— Kas tässä... M-hm... Maatalouden kansankomissariaatti... Löysin! Lentäjät... sarake „oli” — yksi, sarake „supistettu” yksi, sarake „jäänyt” — nolla, sarake „supistusprosentti” — 100.

Kaikki nauroivat äänekkäästi. Muita ylinnä nauroi Vladimir Iljitš. Katsellen neuvottomana silmälasiansa yli Pavel Iljitš käänsi katseensa toisesta kansankomissaarista toiseen ja alkoi sitten itsekkin nauraa.

Maatalouden kansankomissariaatin lentäjissä paljastui Statistisen Keskushallinnon työntekijäin koko tempu. Vladimir Iljitš sai nopeasti selville kaiken pienimpiä seikkoja myöten. Osoittautui, että samaan aikaan kun tarkastajia supistettiin 500—600 henkeä, inspektoreja lisääntyi tuhat jne. Henkilökunnan „supistamisen” tuloksena työntekijäin määrä lisääntyi.

Kyllä silloin kuuli kunniansa Työasiain kansankomissaari, joka ei ollut hoksannut tätä sabotointitemppua!

Työläisten ja talonpoikain inspektio sai sen jälkeen toimekseen henkilökuntaluettelon määräämisen. Sitä paitsi Työasiain kansankomissariaatin tehtäväksi tuli määrätä jokaiselle kansankomissariaatille kiinteä muonaerien luku riippumatta työssä olevista työntekijöistä, ja kansankomissaarit saivat oikeuden jakaa muonaerät työntekijäin arvokkuuden perusteella (työn määrän ja laadun mukaan).

Miten kovasti Vladimir Iljitš oli tasapalkkaisuutta vastaan, näkyy siitä tosiasiasta, että hän kannatti innokkaasti ehdotusta järjestää elintarvikevarustelu työkirjojen perusteella, että leivän jakelu suoritettaisiin työssäkäyntimerkintöjen määrän mukaan. Hän järjesti F. E. Dzierżyńskin johtaman komitean, jonka tehtäväksi antoi valmistaa kysymyksen elintarvikehuollon siirtämisestä asumapaikalta työpaikalle.

On kuvaavaa, että Trotski nimitti tätä „byrokraattiseksi kujeeksi”. Elämä näytti kuitenkin, että sillä keinoin emme ainoastaan säästäneet tavattoman suuria elintarvikevaroja, vaan astuimme myös ensimmäisen askeleen työsuorituksen mukaan järjestettyyn huoltoon.

Suunnilleen samaan aikaan Vladimir Iljitš kannatti innokkaasti sekä asetti Kansankomissaarien Neuvostossa käsiteltäväksi ensimmäisenä kysymyksenä ehdotuksen ylitöiden hinnoittelun 50 prosentin korotuksesta sekä myös ehdotuksen palkittamisen käytäntöön otosta, ja siihen hän esitti myös joukon täsmennyksiä, joiden tarkoituksena oli lisätä työläisten kiinnostusta työntuloksiin.

Näiden toimenpiteiden vastapainoksi Zinovjev esitti oman ohjelmansa — saada työläiset kiinnostumaan tuotannosta päättämällä heidät suoraan ja tasasuhtaisesti osallisiksi tuotantolaitosten voitoista. On ymmärrettävää, ettei se voinut luoda työläisen henkilökohtaista kiinnostusta korottaa mahdollisuuksien mukaan työntuottavuutta eikä sillä yleensä ollut mitään yhteistä proletaarisen sosialismin kanssa.

Muuan kuvaava seikka. Kun selostin elintarvikekomitean työn tuloksia, Vladimir Iljitš oli kovasti huolissaan siitä, oliko ehkä unohdettu yksinäiset vanhukset.

— Eihän heitä puolusta kukaan, jos me unohdamme heidät, — sanoi Iljitš.

Siitä huolimatta, että olin maininnut pykälästä, joka koski hyvin iäkkäiden vanhusten huollon järjestämistä, Vladimir Iljitš palasi siihen kysymykseen kolme neljä kertaa.

Vieläkin eräs yksityiskohta. Tekemämme luonnoksen mukaan porvaristo ei saanut elintarvikekortteja. Arvelimme niin, ettei kannata haaskata paperiakaan kun emme anna elintarpeita. Vladimir Iljitš ei ollut samaa mieltä. Hän ehdotti, että kortit jaettaisiin kaikille, mutta jakelu toimitettaisiin työnteon perusteella.

— Vähänkö voi sattua! Emme tietenkään anna heille leipää nyt, mutta sittenpäähän nähdään. Pitää kuitenkin antaa kortit, sillä on moraalinen merkityksensä. Eikä periaatteellisestikaan saa jättää ketään leivänsaantioikeutta vaille. Mutta meidän oikeutemme ja vieläpä velvollisuutemmekin on pakoittaa kaikki tekemään työtä.

* * *

Sietää sanoa vielä, miten Lenin suhtautui kansankomissariaattien välisiin melko usein toistuviin jupakoihin työasioista.

Työasiain kansankomissariaatti ja Terveystieteiden kansankomissariaatti kävivät säännöllisesti keskenään „kansalaisotaa” sen johdosta, että Työasiain kansankomissariaatti hoiti työläisten sairashoitokysymyksiä (vakuutusasioihin liittyvää lääkintäapua). Eivät mitkään sovittelurytykset näiden kansankomissariaattien välillä tuottaneet tuloksia. Vladimir Iljitšiä kyllästyttivät alituiset kahnaukset. Kerran tätä asiaa käsitellessä hän ehdotti sulkemaan työasiain ja terveystieteiden

kansankomissaarit viereiseen huoneeseen ja pitämään heitä siellä niin kauan (kävipä heidän miten hyvänsä), että he sopivat keskenään. Tunnin kuluttua yhteinen päätös oli valmis!

Vladimir Iljitš antoi hyvin suuren merkityksen kurille. Hän oli siinä asiassa sitä mieltä, että täytäntöönpanijan tuli tietää ja panna toimeksi ennen kaikkea *korkeimpien elinten* direktiivit. Vladimir Iljitšillä oli tästä kysymyksestä yhteenottoja Trotskin, tämän apulaisen Skljanskin sekä Kamenevin kanssa, jotka olivat sitä mieltä, että täytäntöönpanijoille oli välttämätön ainoastaan välittömän päällikön määräys.

Jonkin poikkeustapauksen vuoksi Kansankomissaarien Neuvosto antoi määräyksen autojen mobilisoinnista Moskovassa. Moskovan Neuvoston autotallin kuului myös lähettää muutama auto. Silloinen Moskovan Neuvoston puheenjohtaja Kamenev kielsi kuitenkin autotallin päällikköä antamasta autoa. Vladimir Iljitš asetti asian käsiteltäväksi Kansankomissaarien Neuvostossa antaakseen konkreettisen opetuksen kaikille kansankomissaareille. Kutsuttiin autotallin päällikkö (joku sotilashenkilö), joka ilmoitti toimineensa Moskovan Neuvoston puheenjohtajan suorasta määräyksestä. Vladimir Iljitš esitti ehdotuksenaan, että Erikoiskomitean kuuluu vangita autotallin päällikkö kuukaudeksi Kansankomissaarien Neuvoston määräyksen täyttämättä jättämisestä.

Skljanski alkoi protestoida rajusti vaatiessa Kamenevin eikä autotallin päällikön rankaisemista. Vladimir Iljitš virkkoi ovelasti hymyillen:

— Nähkääs, toverit, Moskovan Neuvoston puheenjohtaja ei kuulu meidän käskynalaisiimme. Skljanski tehköön Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean puhemiehistössä seloituksen Kamenevin laittomista teoista. Me sen sijaan rankaisemme sitä, joka on välittömästi syyllinen Kansankomissaarien Neuvoston käskyn rikkomiseen.

Seuraava tapaus todistaa Vladimir Iljitšin suhdetta toverihin, hänen verratonta huomaavaisuuttaan ja tarpeen vaatiessa myös lujuttaan.

Eräs huomattu työntekijä, joka oli Leninin lähimpiä apulaisia, toveri N., sai suorittaakseen hyvin vastuullisen hallinnollisen ja taloudellisen tehtävän. Työssään toveri N. uskoutui kokonaan ympäröiville ihmisille, jotka osoittautuivat veijareiksi.

Kansankomissaarien Neuvostoon alkoi tulla hälyttäviä tietoja. Sanottiin Vladimir Iljitšille. Hän kutsui toveri N:n puheilleen. En tiedä mistä he puhuivat, mutta ainakin Vladimir Iljitš antoi Kansankomissaarien Pienen Neuvoston puheenjohtajan tehtäväksi määrätä (epävirallisesti) jonkun toverin tutkimaan asiaa ei-julkisesti ja esittää hänelle ehdokkaan. Ajattelimme tehtävään erään toverin. Vladimir Iljitš hylkäsi hänet:

— Kuivanpuoleinen.

Määrättiin toinen, ei taaskaan ollut sopiva.

— Lakimies, sotkee kaiken.

Esitettiin kolmas — sama tulos. Lopulta Vladimir Iljitš ehdotti annettavaksi sen tehtävän minulle, kuten uudelle ihmiselle (olin silloin vastikään tullut Moskovaan).

Tulin Vladimir Iljitšin luo. Hän kertoi minulle asian ja lisäsi lopuksi:

— Tällaista puhutaan. Pelkään, että siinä on jonkin verran perää, mutta mahdollisesti se on myös toveri N:n parhausta. Puhuin hänen kanssaan ja kuvitelkaa, hän rupesi itkemään, sanoi ampuvansa itsensä, jos se on totta. Tässä on teille lupakirja, ottakaa Sotilasasiain kansankomissariaatista miehiä niin paljon kuin tarvitsette, menkää tarkastamaan, mutta tehkää se loukkaamatta häntä, tai hän voi jos sikseen tulee todellakin tehdä itselleen jotain.

Näillä sanoilla Vladimir Iljitš antoi minulle tarkastukseen oikeuttavan todistuksen. Asia oli sellainen, että minun mielestäni oli ihmeellistä puhua loukkautumisesta. Palautin Vladimir Iljitšille lupakirjan ja pyysin lähettämään toisen toverin.

— Vladimir Iljitš, tuskin pystyn olemaan loukkaamatta ihmistä, jos hän on syyllinen siihen, mistä häntä syytetään.

Vladimir Iljitš siristi silmiään.

— Kuulkaapas. En tiedä, kuinka ymmärsitte minut, mutta mahdollisesti en todellakaan ole objektiivinen. Tehkää niin kuin katsotte oikeaksi. Ehtona kuitenkin olkoon, että ensiksi näytätte minulle kaiken, mitä kirjoitatte. Jos tulee jotain hyvin epämuksua, varoittakaa minua. Tulkaa mihin aikaan hyvänsä.

Nousin ja otin lupakirjan. Vladimir Iljitš tuli pöydän takaa, laski kätensä olkapäilleni ja sanoi jotenkin erikoisen ystävällisesti:

— Ettekö voi olla loukkaamatta syyllistä? Oletteko todellakin aina tekemisissä vain sellaisten kanssa, jotka eivät osaa erehtyä? Onko sellainen mahdollista?

Sitten hän lisäsi:

— Henkilökohtainen luottamus on suuri asia, mutta tosiasiatkin ovat itsepäisiä. Sanokaa minulle kaikki, mitä havaitsette, mutta älkää loukatko N. Tunnen hänet oikein hyvin. Hän on tehnyt meille suuria palveluksia. Mutta kuka tietää millaisiin tyhmyyksiin ihminen pystyykään. Näkemiin sitten, tulkaa pian käymään!

Vladimir Iljitš antoi minulle hyvän opetuksen suhtautumisesta ihmisiin. Monet toverit — sietää sanoa suoraan — ovat sitä mieltä, että mitä ankarammin, kovemmin (ja toisinaan myös loukkaavammin) he läksyttävät alaisiaan virheistä, sitä

vaikuttavampaa ja tehokkaampaa se on. Tietysti laiskaa hevosta on hoputettava. Mutta vakituksena vaikutuskeinona se menetelmä ei ole lainkaan paikallaan.

Vladimir Iljitš *kasvatti* ihmisiä. Se oli hänen perusmenetelmänsä. Tiukkaamista hän käytti vain esimerkkinä, näytteenä, opetuksena. En tiedä tapausta, että pikku virheet olisivat saaneet hänet kiivastumaan, vaikka hän näki aina pikku seikat ison ilmennyksenä, osana, puolena. Ihminen oli Vladimir Iljitšille aina liikkeen päämäärä. Mutta hän ei ajatellut ihmistä kollektiivin ulkopuolella, riiston hävittämistäistelun tehtävien ulkopuolella. Piti tehdä se mitä piti, mutta ei sen enempää!

Samanaikaisesti näin tässä tapauksessa esimerkin oikeasta itsetarkistuksesta, henkilökohtaisten tunteiden alistamisesta yhteiskunnan asialle. Luottipa Vladimir Iljitš toveriin miten lujasti tahansa, mutta jos kerran syntyi epäily — oli tarkistettava.

En oikeastaan joutunut suorittamaan mitään tutkimusta. Kaikki oli selvää ensi näkemältä. Tehtäväkseni jäi vain ottaa esille viitisen tyyppillisintä „keskinkertaisen häpeällistä” tosiasiaa. Panin lyhyesti ja rauhallisessa sävyssä paperille sen, mitä olin havainnut. Loppulausunnossa mainitsin, että suurin syyllinen asiassa on se, joka määrää sopimattomia ihmisiä hallinto- ja taloustyöhön, josta näillä on varsin hämärä käsitys.

Ensi työkseni vein sen kirjoitukseni toveri N:lle. Kerroin hänelle hänen työstään ja hänen apulaistensa petkutuksesta hyvin rauhallisesti, melkein leikkisästi, kuin pilajuttua. En kuitenkaan lieventänyt tosiasioita vähääkään. Pikemminkin päinvastoin. Hän kuunteli ihmeissään. Hänen kulmakarvansa nousivat hetki hetkeltä yhä enemmän koholle.

— Kylläpä ovat lurjuksia, konnia! Katsokaa mitä ovat tehneet! Mitä se tuollainen on?

Annoin kirjoituksen luettavaksi. Sen jälkeen kun olin jo yksityiskohtaisesti selittänyt tosiasiat, tämä niiden kuiva osittainen esitys ja varsinkin johtopäätelmä niiden syyllisyydestä, jotka käyttävät ihmisiä väärillä paikoilla, tyydytti toveria täydellisesti. Kysyin, oliko hän samaa mieltä kaikesta, mitä oli kirjoitettu, vai pitikö ehkä jotain korjata ja mitä hän yleensä arveli, miten oli parasta kertoa koko tämä juttu Vladimir Iljitšille.

— Kaikki on mainiosti. Minulla ei ole mitään kirjoitettua vastaan. Ei huoli muuttaa mitään, kirjoitan, että en ole vastaan.

Siihen minun pöytäkirjaani hän kirjoitti, ettei ole vastaan ja että asiat ja johtopäätelmät on esitetty oikein.

Hän puristi kättäni innokkaasti ja me erosimme ystävinä. Menin Iljitšin luo.

— Kuinka asiat sujuvat? Mitä on käynyt selville?

Kerroin kaiken järjestyksessä. Vladimir Iljitš kuunteli jännittyneenä, otsa rypyssä. Lopuksi annoin hänelle kirjoitukseni ja sanoin:

— Olen pannut paperille pari tosiasiaa ja omat johtopäätelmäni.

Sitten sanoin kuin ohi menen:

— Toveri N. on kaikesta samaa mieltä.

Vladimir Iljitš nosti ihmetellen päätään:

— Kuinka, mitä se merkitsee? Näytittekö hänelle kirjoituksenne?

— Kyllä, hän luki sen ja kirjoitti, ettei ole vastaan.

— Ihmeellistä!

Vladimir Iljitš luki aluksi N:n lisäämät sanat ja vasta sitten ryhtyi lukemaan selityskirjoitustani. Lukiessaan hän käänsi vähän väliä paperia ja luki lopusta N:n kirjoituksen virkkaen välisanoiksi:

— Eikä hän ole tätäkään vastaan!.. Eikä tätäkään!.. Ihmeellistä!

Lukemisensa lopussa hän purskahti hyväntuulisesti nauramaan ja huudahti:

— Vai niin, siinähan se niksi onkin! Nyt on kaikki selvää! Hän ilostui siitä, että syyllinen kaikkeen olenkin minä, minun ei olisi pitänyt määrätä häntä sopimattomaan tehtävään. Etevästi tehty! Kahden on helpompi kantaa syytä... Entä onko hän rauhallinen?

— Täysin. Hän sanoi tulevansa puheille.

— Sanokaa hänelle heti paikalla, että tulisi ehdottomasti tänä iltana. Tämä selityksenne jättäkää minulle, teen kyllä kaiken mitä pitää. Sanokaa Kansankomissaarien Pienen Neuvoston puheenjohtajalle, että minä hoidan tätä asiaa edelleen... Osasittepa keksiä neuvon! En arvannut mitenkään odottaa tällaista tulosta.

— Enpä minä mitään keksinyt, Vladimir Iljitš. Kirjoitin mitä näin ja niin kuin ymmärsin.

— No hyvä on. Sitä parempi.

Jonkun ajan kuluttua toveri N. pantiin pois työstä, jota paitsi se tehtiin hyvin varovaisessa muodossa. Aluksi hänelle annettiin toinen tehtävä, joka veti hänen huomionsa pois asiasta, ja myöhemmin hän sai uuden työmääräyksen samalla kun hänet vapautettiin entisestä työpaikasta.

* * *

Tekee mieli kertoa muutamia huvittavia tapauksia vuosilta 1919—1920.

Öisin meitä kävi kuljettamassa istunnoista kotiin autobussin tapainen matkavaunu, joka puuskutti ja narisi, mutta vei meidät

kaikki kuitenkin kotiin. Kerran kävelimme kello kahden tienoissa yöllä keisarirytkin ympärillä ja odottelimme autoa. Yhtäkkiä Kansankomissaarien Neuvoston ovelta tulee Vladimir Iljitš nopeaa käyntiä, kättelee meitä pikapäin, kääntyy oikealle patriarkan huoneita kohti, sieltä ylittää taas kadun liivana Suuren kellotornin kohdalla ja menee nopeasti Spasskin portille.

Suunnilleen minuutin kuluttua samalta ovelta rientää latvialainen kiväärimies, joka vartioi Vladimir Iljitšiä haavoittumisen jälkeen vakituisesti.

— Näittekö Vladimir Iljitšiä?

— Tottahan toki, hän meni Uspenskin kirkolle.

Toveri lähti juoksujalkaa osoitettuun suuntaan. Noin viiden minuutin kuluttua hän palasi hämmentyneen näköisenä.

— Mitä on tapahtunut?

— No kun onnettomuudeksi poistuini paikaltani hetkeksi, kuulin yhtäkkiä, että Vladimir Iljitšin työhuoneen ovi kävi ja hän meni ulko-ovelle. Tempasin siinä hetkessä sinellini ja riensin perään. Juoksin Borovitskin portille, ja vartijat sanoivat, ettei hän ollut sieltä mennyt. Juoksin tänne — eikä häntä ole. Niin kuin olisi maa niellyt!

Nauroimme toverin hädälle, kun Vladimir Iljitš oli osannut niin etevästi pettaa vartijansa. Hän ei tahtonut millään sopeutua siihen, että murhayrityksen jälkeen oli määrätty hänelle vartija!

Kerran poikkesin jollekin asialle Leninin sihteeristöön. Yhtäkkiä kuulin Vladimir Iljitšin nauravan työhuoneessaan aivan sydämensä pohjasta. Hetken kuluttua sieltä tuli nuolena ulos sihteeristön työntekijä Nataša Lepešinskaja aivan tulipunaisena, melkein itku silmässä. Vasta pitkän kyselyn jälkeen hän kertoi, mitä työhuoneessa oli tapahtunut.

Kuvanveistäjä Altman muovasi tuohon aikaan savesta Leninin päästä. Vladimir Iljitšin myöntymyksestä kuvanveistäjä teki työtä Leninin työhuoneessa mutta sillä ehdolla, ettei häirinyt tätä työssä. Väliajoilla veistos peitettiin määrällä rievulla, ettei savi kuivunut.

Poistuessaan Altman oli pyytänyt Vladimir Iljitšiä kastelemaan rievun illalla. Vladimir Iljitš kutsui Natašan, haetti hänellä kannullisen kylmää vettä ja itse syventyi työhön pöytänsä ääressä istuen.

Nataša toi vettä. Keskeyttämättä työtään Vladimir Iljitš virkkoi:

— Kaatakaa minun päähäni, olkaa hyvä.

Hämillään ja kummastellen Nataša meni kannu kädessään arasti Vladimir Iljitšin luokse takaa päin ja pysähtyi epäröiden, kaataisiko vai ei.

Vladimir Iljitš käännähti, katsoi Natašaan ihmetellen ja sitten purskahti nauramaan kylkeään pidellen:

— Ei tähän päähän, vaan tuohon tuossa!
Hän osoitti veistosta nauraen kovasti.

* * *

Syyskuussa 1920 elintarvikeasiain kansankomissaarin A. D. Tsurupan ehdotuksesta joukko keskuksen työntekijöitä, minä siinä luvussa, joutui järjestämään paikkakunnilla elintarvikehankintoja. Saatuani laajat valtuudet antavan lupakirjan ja mobilisointuani avukseni viitisen toveria matkustin heti seuraavana päivänä Oreliin, missä tulin näkemään hyvin surullisen kuvan. Hankintasuunnitelmasta oli täytetty 11%, jota paitsi sikäläisillä oli sellainen käsitys, että kaikki lutviutuu itsestään. Piti panna lujille sekä toimeenpaneva komitea että puolueen läänikomitea. Toimitettiin puolueenjäsenten mobilisaatio. Sotilaskomissaarin kanssa tuli perusteellinen yhteenotto ja vasta sen jälkeen sain myös puna-armeijalaisia elintarvikehankintaryhmille.

Työ alkoi sujua. Miljoonia puutia vehnää, kauraa ja perunaa saatiin lähtemään Moskovaan. Rautatiet eivät voineet ottaa vastaan kaikkea, mitä toimme asemille. Sen asian ratkaisemiseksi lähdin marraskuun alussa Moskovaan.

Seuraavana päivänä heti tuloni jälkeen elintarvikeasiain apulaiskansankomissaari tiedotti, että Vladimir Iljitš tahtoi minua tavata. Olin hieman hermostunut mennessäni. Olinko toiminut oikealla tavalla? Ehkä olin suotta perustanut aseellisia ryhmiä? Ehkä olin liian jyrkästi pannut tähtäimen suurrikkaiden talonpoikain, kulakkien viljaan? Olihan köyhälistökomiteat hajoitettu, mutta minä olin perustanut koko taktiikkani maaseudun differentioitumiselle, köyhälistön auttamiselle ja kulakin aseelliselle pakotukselle.

Vladimir Iljitš otti minut asiallisen näköisenä vastaan. Pisti silmään hänen rasittuneisuutensa.

— Kuinka te siellä toimitte?

— Koko lailla hyvin, Vladimir Iljitš. Viljaa hankittiin 3 miljoonaa puutaa. Kaikki varastot saatiin täyteen. Paikoitellen on varastoitu kauraa kirkkoihin. Perunasta tuli vastus, ei ole mihin panna. Rata ei ota vastaan, olen itse järjestänyt kuljetusreitit ja lastausta, mutta eihän sitä saa kaikkea kuljetetuksi. On pantu käyntiin spritehtaita, kaadettu kasoihin ja tulikin pakkaneen...

— Teitä kuunnellessa voisi luulla, että peruna se on kaiken harmin alkujuuri! Uskottavinta on, että ei yksinkertaisesti ollut valmistauduttu hankintoihin eikä ajateltu kesällä säilytystä. Se pitää ottaa tulevaisuudessa huomioon. Kertokaa, kuinka saitte aikaan, että talonpoika luovutti elintarvikkeita.

Kerroin piirivaltuutettujärjestelmästä, esikuntien ja hankintaryhmien järjestämisestä, alituisesti toimittamastani määräysten täyttämisen tarkastuksesta paikan päällä. Varsin yksityiskohtaisesti kerroin maaseudun differentioitumiseen perustuvasta taktiikasta, puna-armeijalaisten perheille ja köyhälistölle osoitetusta elintarvikeavustuksesta jne.

— Entä kuinka teidät otettiin siellä vastaan? Siellä on nuorta väkeä, varmaankin otatte yhteen?

Kerroin hankauksistamme leikkisässä sävyssä. En malttanut olla valittamatta sotilaspiirin hallintoa vastaan, jolta jouduttiin ottamaan jokainen puna-armeijalainen väkisin.

Vladimir Iljitš soitti heti paikalla Skljanskille kehottaen neuvomaan piirien sotilaskomissaareja, että *vilja ratkaisee nyt kaiken*, että elintarvikkeiden hankkijoita oli autettava kunnolla.

Otin sitten rohkeamman otteen ja nostin kysymyksen aseellisen voiman käytöstä. Vladimir Iljitš näytti heti jännittävän huomiotaan ja vastauksen asemesta alkoi kysellä, kuinka toimin paikan päällä. Kerroin Novo-Berezovkassa syttyneestä kapinasta ja miten kävimme Odintsovin kanssa kahden likvidoimassa siellä yhteenoton. Kun Vladimir Iljitš kuuli, että kaikki oli tapahtunut pelkällä sadattelulla ja metakoimisella ilman verenvuodatusta, hän aivan loisti. Lopulta hän alkoi nauraakin, kun kerroin hänelle, miten olimme „ehdollisesti” takavarikoineet kulakilta — kyläneuvoston puheenjohtajalta — koko karjan ja miten hurjan tarmokkaasti hän alkoi toimia, kun hänelle luvattiin palauttaa se, jos kylä täyttää kolmessa päivässä elintarvikkeiden luovutusvelvollisuuden.

Ryhdyttiin puhumaan maaseudulla käytettävästä taktiikasta. Vladimir Iljitš hyväksyi täysin maaseudun differentioitumiselle perustuvan linjan, että kulakki eristetään ja autetaan osalla hankittua viljaa puna-armeijalaisten vaimoja ja köyhälistöä. Hän soitti heti Elintarvikeasiain kansankomissaariaattiin, että annettaisiin lupa jakaa köyhälistölle osa hankittua, ja sanoi vahvistukseksi, että hyväksyi siinä asiassa minun toimenpiteeni.

Keskustelu palasi jälleen aseellisten ryhmien toimintaan. Kerroin erään bandiitin tekosista Kromyn kihlakunnassa ja Livnin „akkojen kapinasta”, missä kaikki oli käynyt myös ilman verenvuodatusta. Vladimir Iljitš oli ilmeisen selvästi tyytyväinen, että selviydymme ilman ihmisuhreja, mutta virkkoi lopuksi.

— Älkää tehkö tästä johtopäätöstä, että kiväärit ovat pelkkä koristus. Taistelu on taistelua. Ilman äärimmäistä tarvetta on parasta selviytyä näin, mutta hankinta-armeijalaisten tulee olla lujia, jos on välttämätöntä. Tambovin läänissä hän naisväki riisuu hankintaväkeä aseista ja aseistaa rosvoja. Se on aivan lähellä teitä. Antonovilaisuus voi levitä teillekin.

Sanoin, että en ollut yleensä huolissani väestäni. Mitä tuli naisväkeen, niin oli kyllä meilläkin ollut kaksi yritystä, mutta komentajat olivat kummassakin tapauksessa selviytyneet kunnialla.

Sen jälkeen Vladimir Iljitš teki joukon tavallisia kysymyksiä talonpoikain mielialoista ja heidän suhteestaan Neuvostoihin. Kun kerroin, että läänin eräissä piireissä melkoinen osa talonpoikaista näkee nälkää ja että olin omalla vastuullani lähettänyt sinne vähän apua köyhälistön lasten ruokkimiseksi, Vladimir Iljitš hyväksyi sen täydelleen. Hän soitti uudestaan Elintarvikeseiain kansankomissariaattiin, että järjestettäisiin yhteiskunnallinen ruokailu (ruokalot) läänin niissä piireissä, missä oli huonosti elintarvikkeita, ja että sinne lähetettäisiin sitä varten kokeneita järjestäjiä.

Talvella niillä ruokaloilla oli suuri merkitys meidän asemamme lujittamisessa Orelin läänissä. Oli tapauksia, että talonpojat antoivat ruokaloiksi mielenosoituksellisesti kirkkoja, missä papit olivat ennen usuttaneet kieltäytymään elintarvikeliijäämien valtionluovutuksesta. Kulakki jäi eristetyksi. Talonpojat alkoivat julkisesti osoittaa meille kulakkien peruna- ja viljakuoppia.

Lopuksi Vladimir Iljitš kyseli syyskylvöstä. Häpeäkseni en osannut sanoa hänelle mitään ja lupasin käydä siihen käsiksi.

Poislähtiessäni Vladimir Iljitš sanoi:

— Se on hyvä, että olette saanut läänin liikekannalle ja antanut elintarvikkeita kaupungille. Se on nyt *pääasia*. Mutta jos jää aikaa, ajatelkaa tulevaisuuttakin. Käykää kertomassa, kun tulette Moskovaan.

Vladimir Iljitšin luota lähtiessäni jos milloinkaan ymmärsin varmasti mitä piti vastedes tehdä.

* * *

Marraskuun 13 p:nä 1920, kun elintarvikeliijäämien luovutus-suunnitelmasta Orelin läänissä oli täytetty jo yli 80%, sain lennättimitse tiedon, että minut oli määrätty Voronežin läänin elintarvikeneuvottelun puheenjohtajaksi. Samalla minut kutsuttiin Moskovaan.

Ennen lähtöäni lähetin muutaman henkilön (inkognito) Voronežiin ottamaan selvää tilanteesta. Siellä ei ollut hääviä. Elintarvikekomitea oli köyhä, läänin toimeenpaneva komitea ja puoluekomitea trotskiläisten käsissä. Läänin alueella oli alituisesti bandiittikahakoita, pohjoisessa toimi Antonov, etelässä Kolesnikov, Pavlovskin kihlakuntaan oli ryhmittynyt isoin joukoin rintamakarkureita, Zemljanskin ja Kalatšin kihlakunnissa oli rauhatonta. Elintarvikkeiden luovutusvelvollisuudesta oli täytetty ainoastaan 2%.

Ottaen huomioon tilanteen Elintarvikeasiain kansankomissariaatti päätti antaa minulle rajattomat valtuudet.

Vein Yleisvenäläisen TpKK:n, Kansankomissaarien Neuvoston, Työ- ja Puolustusneuvoston ja puolueen Keskuskomitean nimessä annetun lupakirjaluonnoksen Keskuskomitean sihteerille. Hän allekirjoitti lupakirjan pitemmittä puheitta ja kehotti käymään Leninin puheilla sen erikoisluonteen tähden.

Vladimir Iljitš luki lupakirjan tarkkaavaisesti:

— Tiedättekö, olen puolestani suostuvainen allekirjoittamaan tämän paperin, mutta sillä ehdolla, että sen allekirjoittaa Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean sihteeri ja viseera Skljanski. Muuten voi jälkeen päin syntyä kaikenmoisia ikäviä keskusteluja ja väärinkäsityksiä.

— Eihän toki Skljanski ikinä allekirjoita tällaista tekelettä!

— Niin, hän kai on vastaan. Tehdäänpä tällä tavalla: minä allekirjoitan, sitten otatte Toimeenpanevan Keskuskomitean sihteerin allekirjoituksen ja menette Skljanskin luo viimeksi, kun toiset ovat allekirjoittaneet. Silloin hänen on vaikea kieltäytyä kirjoittamasta nimeään. Mutta jos hän kuitenkin rupeaa sanomaan vastaan, niin pyytäkää soittamaan minulle heti. Joka tapauksessa käykää luonani ennen lähtöä.

Skljanskin luona jouduttiin pitkään keskusteluun. Hän vaati ehtoa, ettei lupakirja koskisi sotilaskursseja. Puolustin päättäväisesti sitä ehdotonta oikeutta, että tarpeen vaatiessa voitiin ottaa kurssilaisiakin. Sovittiin niin, että saan Kasanista kolme ratsuväkirykmenttiä, vaunullisen kiväärejä ja muutamia konekiväärejä enkä ilman äärimmäistä tarvetta koske kursseja.

Ennen lähtöä poikkesin taas Vladimir Iljitšin luo. Tutustutin hänet yksityiskohdittain Voronežin läänissä vallitsevaan tilanteeseen. Muistan, että Vladimir Iljitš neuvoi minua tarkkailemaan ihmisiä huolellisesti, sijoittamaan heidät oikeille paikoille ja ehdottomasti kehotti *nojautumaan alimpiin neuvostoelimiin*.

— Hehän jäivät paikalle teidän lähdettyänne. Pitää saada voitetuksi nurkkakuntalaispyrkimykset ja -mielialat, on toimitettava nopeasti ja päättävästi, mutta samalla ohjattava asioita niin, että väestö tuntisi paikallisen valtaelimen olemassaolon ja oppisi tottelemaan sitä. Orelin läänissä Neuvostot kuulemma lujittuivat elintarvikekampanjan tuloksena. Jos onnistutaan saamaan Voronežissäkin sellainen aikaan, niin ratkaistaan suuri tehtävä. *Pääasia* on tietysti *elintarvikkeet*. Valitettavasti on hukattu paljon aikaa. Sikäläisille on näytettävä, miten pitää tehdä työtä, täytyy piristää heitä, saada toimimaan!

Voronežin läänissä emme joutuneet niinkään paljon toimimaan hankinta-asioissa kuin torjumaan Antonovin, Mahnon, Kolesnikovin sekä muita rosvojoukkioita ja sitä paitsi käymään erikoisen voimiavaativaa taistelua oppositiolaisia, byrokraatteja

ja varkaita vastaan, joita oli päässyt kaikkiin elimiin. Ainoastaan Leninin arvovallan ansiosta sekä parhaiden puolueenjäsenten ja proletaarien yhdistymisen nojalla onnistuimme tuona talvena pääsemään läänissä voitolle, lyömään kaikki vastavallankumoukselliset voimat ja hajoittamaan trotskilaisen opposition, sabotaašin ja avoimet eserräläiskapinat. Elintarvikeyli jäämien luovutus suoritettiin 92%.

Kamppailun päätteeksi läänin talonpoikain edustajakokouksessa perustettiin kylvökomiteoita ja suunnattiin joukkojen ja uudistetun hallintakoneiston tahto luovaan työhön.

Sinä aikana (jouluukuusta 1920 maaliskuuhun 1921) kävin Vladimir Iljitšin luona kahdesti. Häntä kiinnosti erikoisesti talonpoikain mieliala. Kerroin epäilyksistäni, noudatimmeko oikeaa politiikkaa sadon uudestijakelussa talonpojille. En osannut ajatella vielä luontaisveroa, mutta mainitsin, että työssämme oli jotain vikaa, hävitimme sadonlisäämiskiihokkeen.

Vladimir Iljitš ehdotti, että harkitsisin kysymystä: mitä pitää tehdä köyhälistön hyväksi, jos emme ottaisi talonpojilta kaikkia ylijäämiä ja kieltäytyisimme sadon uudestijakelusta?

— Te tunnette nyt talonpoikaiston. Harkitkaa asiaa kunnolla. Sanokaa jos pääsette johonkin tulokseen.

Tultuani maaliskuun alussa Moskovaan menin suoraan Vladimir Iljitšin luo ja esitin hänelle kokonaisen järjestelmän *talonpoikain keskinäisapukomiteain* perustamiseksi. Tunnustin tehneeni jo eräässä kihlakunnassa (Mtsenskissa Orelin läänissä) senkaltaisen kokeen, joka oli antanut myönteisen tuloksen.

Vladimir Iljitš teki minulle hyvin seikkaperäisiä kysymyksiä ja lupasi ajatella ehdotustani. Hän kehotti neuvottelemaan Elintarvikeasiain kansankomissariaatin eräiden työntekijäin kanssa.

Pian Vladimir Iljitš kutsui minut sähköellä Moskovaan. Olin hänen luonaan heti seuraavana päivänä.

— Asiani on tämä. Istukaa heti kirjoittamaan talonpoikaiskomiteoistanne lyhyet teesit. Mutta vain suppean asiallisesti, konkreettisesti, ei puoltatoista kahta sivua enempää. Näyttäkää ne huomenna Elintarvikeasiain ja Raha-asiain kansankomissariaatissa ja tulkaa sitten luokseni. Soittakaa etukäteen tulostanne, ettei huoli sitten kauan minua odottaa. Kirjoittakaa vain mahdollisimman lyhyesti, mitä mielestänne pitää tehdä, ilman mitään perusteluja ja johdantoja.

Seuraavan päivän iltana sovimme tapaamisesta. Olin Vladimir Iljitšin luona heti aamulla. Muistan aivan elävästi hänen vakavat ja hieman huolestuneet kasvonsa. Vladimir Iljitš luki kirjoitukseni kahdesti, sulki silmänsä ja vaipui mietteisiinsä. Sitten hän nousi päättäväisesti ja sanoi:

— Antakaa kirjoituksenne toveri Fotijevalle. Korjatkoon hänen toistaiseksi talteen, ja te tehkää tällä tavalla. Menkää

ammattiliittojen Moskovan neuvostoon, ottakaa sieltä muutama henkilö ja lähettäkää lähistölle eri kyliin. Antakaa heille ennakolta ohjeet ja selittäkää miten aiotte sen kaiken järjestää. Kerätkööt he väenkokoukset ja kertokoot omin sanoin komiteoista. Kirjoittakoot myös muistiin kaiken, mitä väenkokouksissa puhutaan. On tärkeää tietää talonpoikain mielipide. Älkää itse lähtekö. Paikan päällähän rivityöntekijät joutuvat panemaan kaiken toimeksi, te taas pystytte saamaan puolellenne kenet hyvänsä. Melkeinpä olette jo puhuttanut minutkin. Viikon päästä kootkaa heidät kaikki ja ottakaa juurtajaksain selville mitä talonpojat puhuvat. Sitten pistäydyste minulle kertomaan.

Viikon kuluttua toin Vladimir Iljitšille muutaman väenkokouksen arvion talonpoikain keskinäisapukomiteain perustamisesta. Hän luki ne tarkasti, sitten kysyi kuka oli käynyt kylissä ja mitä nämä kertoivat. Hän ehdotti, että kirjoittaisin asetuksen luonnoksen — „vain hyvin lyhyen!” — ottaen huomioon hänen selostuksensa luontaisverosta. Sitten hän käski näyttää asetusluonnosta Elintarvikeasiain kansankomissariaatissa ja hakemaan sieltä allekirjoituksen.

— He tuntevat talonpojan eivätkä idealisoi, päinvastoin. Ja me joudumme sentään näkemään talonpojasta vaivaa kuutisen vuotta.

Viimeisiä sanoja lausussa Vladimir Iljitšin katse porautui minuun, hän oikein kumartui pöydän yli. Vastasin, että jouduttaneen kymmenisenkin vuotta näkemään vaivaa, että edes jossain määrin saadaan hävitetyksi takapajuisuus ja piintyneisyys ja varsinkin maaseudun yksityisomistuspyrkimykset. Siihen Vladimir Iljitš sanoi:

— Kukapa sen tietää, sittenpä nähdään.

Vladimir Iljitš kysyi mitä minä ajattelin yhteiskunnallisesta vakuutuksesta maaseudulla. Sain, että maaseudulla on järjestettävä omaisuuden vakuutus ja köyhälistön avustus, mutta yhteiskunnallinen vakuutus olisi siellä harha-aate.

— Ehkä vaillinainen aate?

— Kenties.

— No niin. Näyttäkääpä asetusluonnoksenne ehdottomasti toveri Vinokuroville. On tärkeä tietää hänen mielipiteensä. Tiedätekö ehkä, mitä hän ajattelee talonpoikain yhteiskunnallisesta vakuutuksesta?

— En ole vartavasten keskustellut siitä aiheesta, mutta mielestäni hän on ollut aina sitä vastaan.

— Älkää unohtako näyttää asetustanne myös raha-asiaain kansankomissaarille. Onko teillä muuten puhelin?

— Ei ole, Vladimir Iljitš. Asun vaunussa.

— Teidän pitää jäädä Moskovaan. Järjestäkää elämäne oikein kunnolla, ette ole varsin hyvävointisen näköinen.

— Niin, en ole oikein terve. Vilustuin Voronežissa.

— Pitää huolehtia itsestään, teillähän on muistaakseni keuhkoissa vikaa. Menkää ehdottomasti lääkirintarkastukseen. Asetus talonpoikain keskinäisapukomiteoista allekirjoitettiin toukokuun 15 pnä 1921.

Minut määrättiin vähää ennen sitä sosiaalihuollon apulaiskansankomissaariksi.

Kävin ensi työkseni käsiksi talonpoikain keskinäisapukomiteoihin, perustin niiden keskuksen. Yhteiskunnallisen huollon järjestämisessä uusissa oloissa oli kestettävä voimakas vastarinta Sosiaalihuollon kansankomissariaatissa itsessään, sen sisällä. Ainoastaan Vladimir Iljitšin aktiivisella sekaantumisella ja vaihtamalla jäsenet Sosiaalihuollon kansankomissariaatin kollegioon työ voitiin saada laajaan uomaan.

* * *

Vladimir Iljitšiä olivat aina kiinnostaneet yhteiskunnallisen huollon kysymykset.

Kun Kamenev Leninin ollessa sairautensa tähden poissa sai Kansankomissaarien Neuvostossa vahvistetuksi päätöksen Sosiaalihuollon kansankomissariaatin likvidoinnista, sai hän Vladimir Iljitšiltä aika läksytyksen ja päätös kumottiin.

Vladimir Iljitš kannatti innokkaasti ajatusta erikoisen *invalidien osuuskunnan* perustamisesta, jolloin mainitsi, että invalideilla pitää olla lyhennetty työpäivä ja että heille pitää antaa parhaat huoneistot ja vapauttaa kokonaan veroista.

— Olemme nyt köyhiä, mutta meistä tulee rikkaita. Invalideille työnteko tulee olla iloa ennen kuin muille. Se tulee olla päämääränämme.

Kun käsiteltiin invalidien opiskelun helpottamiskysymystä, Vladimir Iljitš soitti Valistusasiain kansankomissariaattiin Lunatšarskille vaatien invalideille kaikenlaisia helpotuksia kurseille sekä korkeakouluihin pääsyssä ja etuoikeuksia stipendeihin muihin opiskelijoihin verrattuna. Hän ehdotti esimerkiksi, että perustettaisiin invalideille erikoisia yhteisasuntoloita, missä nämä saisivat hoitoa ja apua.

* * *

Elämäni valoisin muisto on se, että minulla on ollut ilo tehdä työtä Leninin kanssa, hänen sydämellinen huomaavaisuutensa, aivan erikoinen, vain hänelle ominainen lempeys, inhimillisuus.

